

ingang en het bakstenen metselwerk er naast nemen een breedte van 3,15 m. in; aan weerszijden bevindt zich een grote rondbogig gesloten blindnis van ijzersteen, ongeveer 4 m. hoog. Op de zuidkant is die nis 2,20 m. breed, terwijl op de noordzijde de breedte 2,10 m. bedraagt en er naast dit spaarveld nog minstens 30 cm. romaans metselwerk aanwezig blijkt. Waarschijnlijk was de oorspronkelijke romaanse westingang ook door zulke blindnis omlijst. Uit die verschillende afmetingen kunnen we opmaken dat de beuk binnenwerks minstens 8 m. breed was, hetgeen dus breder is dan de toren buitenwerks (6,70 m.). De lengte van de romaanse beuk bedroeg binnenwerks 19 m.

Over de lengte van het koor en het transept bezitten we geen gegevens.

Het romaans bedehuis van Westvleteren behoorde tot een type dat in Vlaanderen weinig sporen nagelaten heeft: de eenbeukige kruiskerk met vierzijdige middentoren. De romaanse kerk van Waarmaarde behoorde tot dit type⁷; er schijnen aanwijzingen te zijn dat men in 1865 een soortgelijke kerk gesloopt heeft te Houtem (Komen)⁸.

L. DEVLIEGHER,
Aspirant N.F.W.O.

KRONIEKACHTIGE AANTEKENINGEN
UIT HET GILDEBOEK
VAN DE BRUGSE DROOGSCHEERDERS
1519-1598

Van het voormalige ambacht van de droogscheerders te Brugge wordt op het Brugse stadsarchief een gildeboek bewaard, dat in 1416 werd aangelegd en loopt van 1413 tot 1786. Het behelst 162 perkamenten bladen, ± 29 cm. hoog

⁷ M. ENGLISH, *o.c.*, blz. 101-103, en uitgebreider bij Broeder FIRMIN, *De romaanse kerkelijke bouwkunst in West-Vlaanderen*, Gent, 1940, blz. 231-235 (met grondplan).

⁸ M. ENGLISH, *o.c.*, blz. 63-64.

bij 21 cm. breed, gebonden tussen houten borden met bruin leder overtrokken. Deze band, waarvan voor- en achterplat met ramen, lofwerk en rolstempels zijn versierd, dateert van 1546. Wat de inhoud betreft, volgt op de titel de lijst van de leden van het ambacht bij de aanleg van het boek. Verder komen in chronologische volgorde de inschrijvingen van de meesters en de leerknappen van het ambacht, nu eens in beknopte vorm, dan weer op uitvoerige wijze. Voor de 15e eeuw wordt aan het einde van ieder dienstjaar gewoonlijk de afhoring van de ambachtsrekening vermeld, met aangifte van het batig of het nadelig slot. Dit is ook nog het geval voor de dienstjaren 1501/2 en 1563/4. Tussenin de inschrijvingen staan hier en daar aantekeningen van verschillende aard, onder andere: beschikkingen van de stadsmagistraat, resolutiën van het ambachtsbestuur, opgaven van roerende en onroerende goederen van het ambacht, notities betreffende fundatiën en voor de 16e eeuw zelfs kroniekachtige aantekeningen.

Alhoewel de medegedeelde feiten en gebeurtenissen in hoofdzaak aan de historici bekend zijn, toch zijn deze laatstgenoemde aantekeningen niet van belang ontbloomt. Vooreerst maken ze meestal melding van bijzonderheden, die men wellicht vruchteloos elders zou zoeken. Daarbij laten ze ons toe een blik te werpen op de publieke belangstelling en tonen aan welke gebeurtenissen het sterkst de gemoederen van onze voorvaderen hebben beroerd. Tevens vervolledigen ze onze kennis van de historiografie te Brugge.

Hierna volgt de reeks kroniekachtige aantekeningen, die in het gildeboek voorkomen.

A. SCHOUTEET.

I

Uitvaartdiensten voor de zielerust van keizer Maximilian van Oostenrijk
1519 maart

(Fol. 72, tussen inschrijvingen d.d. 17 en 16 mei 1519).

In 't jaer XV^c XVIII zoo staerf in de maent Lauwe den edel keisere Maximilian, vader van coninc Phelips ende groot-

heere van den edelen keysere Karle ende zyn broeder coninck Fernande, wiens uutvaert ghedaen was te Sinte-Donaes in Maerte daernaer. Ende daer ware alle de dekens met twee vinders ter uutvaert ende niemeer. God ghedincke de ziele. Ende in alle prochiekerke ooc een uutvaert, ende mesdach toter noenne, ende alle ambochte ende ghilde moeste ooc doen doen een ziellemesse ende daer waren zy ghedacht elc in 't zynne om te komme offere. Ende acht daghe daernaer zoo dede die van Onser-Vrauwe ooc een scoen dienst, ende de coor ende de voorkerke behanghe met zwaerte laken ende scoen licht van torse ende van kersse.

2

Feestviering naar aanleiding van de verkiezing van
Karel V tot Rooms-Koning
1519 juni 28

(Fol. 73 v., tussen inschrijvingen d.d. 16 mei en 24 juni 1519).

In tzelve jaer, XXVIII in Junio, zoo ware vergadert de VII cuervuesters om te kiesenne een Romsche-Conninc om die Keysere te worde; dewelke heere met en ghemeenne acorde koose den edel conninc Karle. Bij dewelke de mare commende te Brugghe groote feest ende triumphe ghedaen was van scoen vieren ende abatements drie daghe lanc. Ende daer was gheordineirt een scoenne processie-generalle buute in 't cloostere van den Roe Zusters buute den Ezelporte, aldaer ghedreghe was et werdich Helich Bloet, ende elc ambocht droughe alsoovelle toorsse als zy keersse draghe up den Helich Bloetdach, twelke ghedraghe ware vóór dat werdich Helich Bloet, gaende ende keerende. Ende de viere ghilde¹ stonde in scoenne ordonnancie buute der porte, ende elc deke met zinne volke achter de processie.

3

Maria van Hongarije, algemeen landvoogdes van de Nederlanden, kan bij de vernieuwing van de wet van Brugge niet aanwezig zijn, om reden van de terugkomst van Keizer Karel V uit Duitsland

1548 september 10

(Fol. 94, tussen inschrijvingen d.d. 16 sept. en einde okt. 1548).

Als men screef XVe hactenveertich zo was de wet van

¹ D.w.z. : de vier wapengilden of schuttersgilden van de stad.

Brugghe vermaecht den tyensten dach van September, ter cause dat min vrouwe Marie, de regente van den lande, suester van onse ghenadeghe Keysere, hertoghe Karle, begheerde zelve in persone te wesen te Brugghe om die te vermaken, maer daer cam zulke niemare ende zulk belet dat zou niet komme en mochte, want ons ghenadeghe Keysere die was up dat pas nederecommen uutten Duschen lande, daer hy by Gods gratie scoenne victoyre gheadt hadde ende brochte den hertoghe van Sasse ende den graeve van Hesse metten hem te Bruesselle als ghevanghe ende hadde vercreghe vele scoenne victore ende ghebrocht alle zynne viande onder zyn subgettie, Gode lof.

4

Blijde Inkomst van Filips II te Brugge

1549 juli 21

(Fol. 95, tussen inschrijvingen d.d. 19 aug. en 30 sept. 1549)

Item, in 't jaer XLIX in de maent van Hoymaent den XXI sten zoo dede de Keiserlicke Majesteit doen den entree van zynne zonne binne der stede van Brugghe met groote triumphe, ende was heerlicke ontfanghe, ende 's anderdachs zoo besour hi 't lant up de Maert. Daer was een costelick stalaige ghemact, daer alle de heere vergaert ware, ende daer ware groote menichte van steken gouds ende van zelve ghesayt, ende daer was de scoutteheten van Brugghe ruddere ghesleghe, heere Jacop Despaers.

5

Processie-generaal met het Allerheiligste naar de Minderbroederskerk

1568 december 5

(Fol. III, na een inschrijving d.d. 24 febr. 1568).

Item, anno 1568 den 5en in Decembre so drouch men processie-generael metten Heylighen Sacramente ten Graeu-broeders om den almoghenden Heere te bidden om gratie van victorie te verwerven teghen de vianden des geloofs ende der cristene religie, ende dat de verdoolde mochten commen tot der warachteghe kennesse des geloofs van Ons Moeder de heylighe, catholycke ende apostolycke Kercke.

6

Processie-generaal met het Heilig Bloed naar de Onze-
Lieve-Vrouwekerk
1569 januari 25

(Fol. III, volgt onmiddellijk op het voorgaande nummer).

Item, den 25en in Lauwe up Sinte-Pauwelsdach in tzelve jaer zo drouch men processie-generael met den weerden Heylighen Bloede totter collegiale kercke van Onser-Liever-Vrauwe, ter cause van de groote pardoenen die binder selver stede hier te vooren 14 daghen ghecelebreert hadden geweest, updat eenyeghelic, in state van gratie hem gestelt hebbende, zoude te vierichlicker den Heere bidden duer zyn weerde Heylich Bloet, dat Hy ons gratie zoude willen verleenen teghen onsen vianden des geloofs, ende voort zo boven verhaelt es in de eerste ghesciet.

7

Feestviering naar aanleiding van de geboorte van een
erfprins
1572 januari 5

(Fol. II3, tussen een inschrijving d.d. 5 jan. 1572 en het volgende nummer).

Item, up den 5en dach van Lawe XV^cLXXI up den Vercoerren Maendach zo drouch men te Brugghe prosessye-generael ende was gheboeden den gheellen dach mesdach gheen wynkels open te doenne ende men bedref groete ghenouchte van vierren ende van scyeten ter blyspepe van den nyewen gheboerren cuenyck van Spaenye.

8

Mislukte aanval van de Geuzen op de stad Brugge
1572 juli 21

(Fol. II3, tussen het voorgaande nummer en een inschrijving d.d. 10 jan. 1573).

Item, up den XXIen Hoymaent XV^cLXXII up Marya Madaleenenavent, 's morghens ten zes hueren vroech, dat men de clocke up de Halle eenbooyer slouch, ter cause dat de wyanden voer de stede quaemmen ende meenden de stede te werraen, maer de heeren van Brugghe vaerren wysere

beraen : eer de clocke zeven hueren, zach mender te Brugghe XLII dussent mannen met waepen in slachooerden staen ende zy wertrocken zaen heer twe hueren daernaer.

9

De Heilig-Bloedprocessie doet haar omgang binnen de stadswallen onder gewapend escorte

1573 (mei 3)

(*Fol. 114, na een inschrijving d.d. 12 mei 1573*).

Item, in tselve jaer hup den Helleghen Blooetdaech zoo drooech men et Elich Blooet ronsomme de stee van binnen; de stee en de poorten vaeren al gheslooeten van daet de proosseseye begosste te gaenne toot daet et Elich Blooet ronsomme de stee ghedreghen waes, en alle de ghylden ghinghen in 't aernaes.

10

Hevig onweder op de octaafdag van het H. Sacramentsfeest

1573 mei 28

(*Fol. 114, tussen het voorgaande nummer en een inschrijving d.d. 5 juli 1575*).

Item, in tselve jaer up den XXVIII daech van Meye, ende eet vaes de octave van den Helleghen Sakermente, soo quaemmer sulck en tempeest van ongheverte naer de noenne tusschen drien ende 4 hueren, bin daet men de proosseysseye drouch, zoo daet elc in de husen moeste loopen en de priesters met et Elich Sakerment van grooter tempeste van waeterre offet met sesters hutten hemmelle ghegooten adde ghevest en van groote duunderslaeghen zoo daet de toorre uppe de Alle een groot stick van de pillaerren van de lanterne ghebrooken waes, vaerduerre zerre grootte scaede gheschiede in et daeck van de Alle over de syde van de koesalle en up de cammere van de saeyen, daer men se looeyt, daer bleef eennen maen doot van den eet en zinnen naemme vaes Fransoos Boeuy een van den eet, een saeywevere, en noch mer groette ander schae in een hus daeromtrent. In et daeck van de Alle vaes mennicheenich gaet en één zoo groot datter wel een peert duerre vallen zoude en alle de solders en tafels ten avennaent.

II

Relaas van de Spaanse Furie te Antwerpen
1576 november 4

(Fol. 116 v., tussen inschrijvingen d.d. 27 okt. en 6 dec. 1576).

Item, den IIIsten dach van November, Sondaegchs naer Alderheeleghendaech in 't jaer Ons Heeren [als men] 1576 screef, t' Haentwerpen ut het cassteel van Spaeinsche gaernizoem zoo menich man verslegghen bleef Sondaechs ten twaelf huerren, zoo eit bleeck quaemmen inne als bryeischende leuwen vreet et vyel zueirre over den scraeins in stat daer wyf kinders quaemmen in 't vuerre duer Duueis verraders garnizoem wyert Statenvoelck verslaeghen ende de Duueischen en wyerden daer niet ghevyert maer al doot ghesmeten ende de borghers duer disorden wyerden vernielt en et 't vyer in der stat ghesteeken ende ghepyliert drye daghen laeince hebben ghemoert ende ghedoot. Godt wyl ons beschermmen voer sulken noo[dt]. Amen.

12

Laatste Heilig-Bloedprocessie rondom de stad
1577 (mei 3)

(Fol. 118, tussen inschrijvingen d.d. 28 aug. en 24 okt. 1577).

Item, in et selve jaer was de lasten Helic-Bloedach dat men et Helic Bloet ronsomme de stede drouch en dat de ambochten met aerlyder keersen ghinghen in prossecye. Ende et jaer daernaer wyert et Helic Bloet over de Vrydachmart ghedregghen doer de Noertsantstrate en soe doer de Hoechpoerte in ghedregghen tot de Heleghe-Bloetkerke. Ende de wet en hielden gheen maelyt noch gheen ambochten en vergaerden.

13

Vreugdevuren ter gelegenheid van de Blijde Inkomst
van de hertog van Anjou, landsheer van de Nederlandse
gewesten
1582 (juli 17)

(Fol. 123, tussen inschrijvingen d.d. 8 aug. en 29 sept. 1582).

In 't jaer 1582 den... (a) zo was binder stadt van Brugghe groote triumphe van vieren up den Burch, ter Burse, ter Cranen ende ter Mart, ter blyder incomste van den nieuwen ruwaert Duc d'Alenson; ende was ghelogiert in 't Princenhof.

(a) In het origineel niet ingevuld.

14

Feestviering naar aanleiding van het sluiten van de vrede
te Vervins, tussen Filips II, koning van Spanje, en
Hendrik IV, koning van Frankrijk

1598 juni 4

(Fol. 128, tussen inschrijvingen d.d. 15 april en 28 nov. 1598).

Item, den IIIIen van Junius was te Brugghe uudtgheroopen den paeyus van Frankerycke jeghen den cuenynck van Spaeyen up eenen Sondachnuchten ten neghen hueren, ende men bedreef groote blytschap van te vieren. Men drouch prooessie generael met het Heelych Sacrament ende de prooessie ghynck duer de Hoochstrate, duer de Jacopynnestrate alsoo commende duer de Wollestrate over de Maert naer de Slypstockstrate. Ende de straten waren overdeck met meyen ende men luyde de groote clocke. Dit was ghedaen in 't jaer Ons Heeren Jesu Cryste 1598. God sy ghedanck van synder gratie.